

1944, september 6. Moskva. — Depeša čs. velvyslance Zd. Fierlingera čs. ministerstvu zahraničia so stanoviskom vládneho delegáta Němca k odchodu časti delegácie na Slovensko a k menovaniu gen. Viesta veliteľom povstaleckej armády.

Tajné.

Depeše označená „nutná“.

Pro pana ministerského predsedu Šrámka.

1. Události na Slovensku vytvorily situaci, s kterou při vyslání vládního delegáta nemohlo býti počítáno. Část území republiky byla osvobozena vlastními silami, potom byl vytvořen stav smlouvou z 8. května nepředvídaný. Žádám proto vládu o souhlas, abych mohl požádat velvyslance o zákrok u sovětské vlády pro umožnění cesty delegace na Slovensko.¹ Navrhují, aby na Slovensko byla vyslána jen část delegace, a to: Němec, Viest, Valo, Laušman, Hála, Uhlíř, Drtina a Nižborský. Tento návrh činím teprve ve chvíli, kdy sovětská vláda sdělila oficiálně, že pomoc zbraněmi pro Slovensko je již poskytována. Již dříve jsem však tento úmysl oznámil velvyslanci i Píkovi.

2. Dnes mně sdělil Píka, že na žádost Slovenské národní rady² má být vyslán na Slovensko Viest jako vojenský velitel. Viest souhlasí. Mám za to, že toto opatření by bylo správné. Dalo by se patrně provést co nejdříve. V tom případě musila by vláda rozhodnout, zda Viest se tam vyšle v politické funkci zástupce delegáta anebo převezme úkoly výlučně vojenské. Stejně tak by bylo nutné rozhodnout o funkci Nižborského, který byl jmenován hlavním velitelem na návrh vlády. Němec.³

Fierlinger.

AMZV Praha. Depeše došlé, 1944, čís. 1962 (Mos. 260). Záznam dešifrované došlé depeše (d. 7. 9. 1944). Strojopisný přepis.

¹ O eventuálním zájaze časti vládnej delegácie na Slovensko korešpondoval ešte pred Němcem Drtina s prezidentom Benešom. Citujeme z fragmentu Drtinovej politickej zprávy, ktorý je datovaný 3. 9. 1944: „Němec uvažuje o tom, ukáže-li se situace válečná na Slovensku pro to zralá, aby tam zaletěl s Viestem a Nižborským. Když o tom dnes mluvil s komunisty, vyslovili se po krátkém váhání pro to a navrhli, aby jel také Valo. Jel bych patrně také já. Dokonce to považovali za šťastnou myšlenku, aby autorita čs. zahraniční vlády se tímto způsobem stmelila v jedno [s] domácím zápasem. Žádám Vás o souhlas.“ (SÚA Praha, E 22-5-3/62. Strojopis, originál.)

Odpověď podepsaná náčelníkom čs. zpravodajské služby čs. MNO došla do Moskvy 4. 9. 1944. a zní: „Pro Dr. Drtinu: President plně souhlasí se zájezdem na Slovensko všech osob, které jste ve své depeši uvedl, včetně Vás. Domnívá se, že nejen třeba, aby autorita čs. zahraniční vlády se takto stmelila v jedno s domácím zápasem, nýbrž považuje za velmi důležité, aby reprezentanti čs. zahraničního vedení bez ohledu na politické směry, které zastupují, se nám (? — pozn. V. P.) prezentovali naprosto jednotně před představiteli odbroje domácího.“ (VHA Praha. SSSR, Čs. voj. mise v SSSR, 3/3/1/c, záznam došlé depeše čís. 886—888/3.)

² O vyslanie Viesta nežiadala SNR, ale Golian.

³ Němcova zpráva má pokračovanie v nasledujúcej depeši odoslanej prostredníctvom velvyslance Fierlingera 8. 9. 1944: „K mé 260. Ve středu 6. září dopoledne mi oznámil Píka, který před tím informoval Viesta, depeši Ingra o tom, že na žádost ze Slovenska má Viest převzít vojenské vedení akce. Požádal jsem Píku, aby o depeši informoval Fierlingera. Měl jsem za to, že jde o věc současně politickou, o níž musí býti vyslanec informován. Píka souhlasil a Fierlingera informoval. V odpolední poradě politických poradců a politických pracovníků z Moskvy Píka tuto depeši bez mého vědomí oznámil. Ve čtvrtek dopoledne jednal se mnou Viest o praktickém provedení tohoto svého úkolu. Zmínil se, že i když jde o funkci vojenskou, jistě jako člen vlády bude dotazován také na jiná opatření vlády povahy nevojenské a žádal, abych mu v tom směru dal potřebný materiál s sebou. Informoval jsem o tom stavu politické poradce ze Státní rady za přítomnosti Viesta